

Self-Efficacy Perceptions among Students Regarding Maqams and Usuls in Turkish Music

Burcu Avcı Akbel, Ankara Yıldırım Beyazıt University, 0000-0002-3128-9295

Abstract

This study examines both self-efficacy perceptions among undergraduate students taking Turkish Music Theory classes with regard to the knowledge and skills of maqams and students' competence in identifying maqams. It is important to identify the self-efficacy perceptions among students regarding maqams and usuls of Turkish Music so that it will be revealed how successful and competent the individuals consider themselves in those subjects; it is also significant to assess students' competence to identify maqams by listening so that their level of competence in listening will be distinguished. This study was carried out in descriptive survey design; the scale and listening test prepared by the researcher were used as a data collection tool. The study group consists of 104 persons selected by criterion sampling method. Quantitative data of the research were analyzed by means of SPSS Statistics 15 software, and qualitative data were analyzed by content analysis. It has been revealed by the study that the participants are the least competent in field of maqams and usuls in Turkish Music, and they feel themselves least competent in identifying 'big usuls' and 'knowing maqams - geçkis by hearing'; whereas, they feel themselves most competent in topic is 'performing'.

Keywords: Turkish Music, maqam, usul, self-efficacy, competence

Inönü University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 22, No 1, 2021
pp. 68-108
DOI:
10.17679/inuefd.783502

Article type:
Research article

Received : 21.08.2020
Accepted : 26.01.2021

Suggested Citation

Avcı Akbel, B. (2021). Self-Efficacy perceptions among students regarding maqams and usuls in Turkish Music , *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 22(1), 68-108. DOI: 10.17679/inuefd.783502

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Being knowledgeable, competent and talented is not always sufficient for success. For success, one person must be able to use this information, equipment and ability for a specific purpose and it is also necessary to believe that he has these skills. At this point, the subject of self-efficacy comes into play. The concept of self-efficacy has identify with Bandura. According to Bandura (1986), "perceived self-efficacy is a judgment of one's capability to accomplish a certain level of performance". According to Maddux (2002, s.278), "self-efficacy beliefs are not simply predictions about behavior. Self-efficacy is concerned not with what I believe I will do but with what I believe I can do". As can be understood from the expressions mentioned, one's self-efficacy perception is effective in successfully performing a behavior. The subject of self-efficacy has been examined specific to Turkish Music in this study. This study examines self-efficacy perceptions among undergraduate students taking Turkish Music Theory classes with regard to the knowledge and skills of maqams and students' competence in identifying maqams.

Purpose

Please give the aim of your research and also explain the importance of your research. Please give the aim of your research and also explain the importance of your research. Please give the aim of your research and also explain the importance of your research. Please give the aim of your research and also explain the importance of your research. Please give the aim of your research and also explain the importance of your research. Please give the aim of your research and also explain the importance of your research.

Method

In this study, quantitative and qualitative research approaches were utilized. This study was carried out in 'dominant-less dominant mixed method design'. The scale and listening test prepared by the researcher were used as a data collection tool. The study group consists of 104 persons selected by criterion sampling method. Quantitative data of the research were

analyzed by means of SPSS Statistics 15 software, and qualitative data were analyzed by content analysis.

Findings

In this research 56,4% of the participants are male, and the majority of them (52,4%) are in age group 21-24. 23,3% of the participants are second-year undergraduate students, 35,9% are third-year undergraduate students and 40,8% are fourth-year undergraduate students. Students in the voice program constitute a significant portion of the participants, which is equal to 36,7%. Moreover, 64,6% of the students have their grade point average between 3.0-4.0 on a 4.0 scale, which indicates that they generally have high success rates.

Factor analysis was applied to the items of the scale used in this research. Upon factor analysis, one factor was found in the scale. This factor account for % 66,549 of the total variance. Reliability coefficient of the scale was found as $\alpha=0,949$, which indicates a high level of reliability.

The results of Anova test reveal that there is a significant difference between the self-efficacy perceptions among the participants and the variables of 'grade' and 'background knowledge'. The analysis shows a medium positive significant relation between the self-efficacy perceptions among the participants regarding *maqams* and *usuls* in Turkish Music and their competence in identifying *maqams* ($r = 0,368$, $p < 0,01$).

The findings obtained from the qualitative data of the study were subject to content analysis, according to which they were grouped under the themes of "maqam theory", "identification of *maqams*", "performance", "*usuls*", "suggestions", "comments". It is found out that the participants have lowest level of self-efficacy on identification of "*usuls*" and "*maqams*".

Discussion & Conclusion

Apparently, the literature contains no study on the assessment of self-efficacy with regard to *maqams* and *usuls* in Turkish Music. Studies on self-efficacy were carried out in different fields of music and education. While there are studies analyzing the self-efficacy perception on various subjects related to music on the basis of the year in the undergraduate program, there has been no study comparing the self efficacy perception with background knowledge and competence. 'The year in the undergraduate program' creates difference in the self-efficacy perception in some of those studies (Birer ve Sonsel, 2013; Çevik, 2011; Eğilmez, 2015; Jelen, 2017; Yağcı ve Aksoy, 2015), while the same variable may not create such difference in some other studies (Akbulut, 2006; Babacan ve Babacan, 2017; Ekinci, 2013; Gün ve Yıldız, 2014; Şeker, 2017). This may be explained by the varying musical fields in which the self-efficacy perception is assessed, and also by the varying study groups. The results obtained from descriptive analysis have revealed that the participants feel more capable on subjects related to performance than other subjects. Whereas, the data obtained reveal that the participants usually do not feel themselves capable in terms of the knowledge of *maqam-usul* and identification of *maqam*.

In general, the study has revealed that the participants in the 2nd and 4th years of the undergraduate program have higher self-efficacy perceptions than the participants in the 3rd year of the undergraduate program in respect of *maqams* and *usuls*. Furthermore, they have a high readiness level in respect of *maqams* and *usuls* in Turkish Music, which increases the self-efficacy perception and competence in this subject. Additionally, it has been discovered that there is a medium positive significant relation between the self-efficacy perceptions among the students regarding *maqams* and *usuls* in Turkish Music and their competence in identifying *maqams*. The data quantitatively obtained in this study are supported by qualitative data.

Öğrencilerin Türk Müziği Makamlarına ve Usullerine İlişkin Özyeterlik Algıları

Burcu Avcı Akbel, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 0000-0002-3128-9295

Öz

Bu araştırmada Türk Müziği Nazariyatı derslerini alan lisans öğrencilerinin makamlar ve usuller konusundaki bilgilerine ve bu bilgileri uygulayabilme becerilerine yönelik özyeterlik algıları ile makam tespiti konusundaki yeterlilikleri araştırılmıştır. Türk Müziği makamları ve usullerine ilişkin özyeterlik algısının tespit edilmesi, kişilerin kendilerini bu konularda ne kadar başarılı ve yeterli gördüklerinin; dinleyerek makam tespiti yapabilme konusundaki yeterliliğin tespit edilmesi ise dinleme konusunda ne ölçüde yetkin olduklarının ortaya çıkarılması açısından önemlidir. Bu araştırma tarama deseninde tasarlanmış, veri toplama aracı olarak ise araştırmacı tarafından hazırlanan ölçek ve dinleme testi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenen 104 kişi oluşturmuştur. Araştırmanın nicel verileri SPSS 15 istatistik programıyla, nitel verileri ise içerik analizi yapılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların Türk Müziği makamları ve usulleri alanında en yetersiz oldukları ve kendilerini en yetersiz hissettikleri konuların 'büyük usuller' ve 'dinleyerek makamları-makam geçkilerini tespit etme' olduğu; en yeterli hissettikleri konunun ise 'icra' olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Müziği, makam, usul, özyeterlik, yeterlilik

Inönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 22, Sayı 1, 2021
ss. 68-108
DOI:
10.17679/inuefd.783502

Makale türü:
Araştırma makalesi

Gönderim Tarihi :
21.08.2020
Kabul Tarihi :
26.01.2021

Önerilen Atıf

Avcı Akbel, B. (2021). Öğrencilerin Türk Müziği makamlarına ve usullerine ilişkin özyeterlik algıları, *Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 68-108. DOI: 10.17679/inuefd.783502

Öğrencilerin Türk Müziği Makamlarına ve Usullerine İlişkin Özyeterlik Algıları

Bilgi sahibi, alanında ehliyet sahibi ve yetenekli olmak, her zaman başarı için yeterli olmaz. Başarı için kişinin bu bilgileri, donanımı ve yeteneği belirli bir amaç doğrultusunda kullanabilmesi ve bu beceriye sahip olduğuna inanç duyması da gereklidir. Antole France (2007) “Büyük işler başarmak için sadece harekete geçmemeli, aynı zamanda hayal de etmeliyiz” demektedir. France, bireylere harekete geçmeden önce hayal etme yoluyla kendilerine olan inançlarını pekiştirmelerini önermektedir. İnsanların çalıştıklarında ve çaba sarf ettiklerinde arzu ettiklerine ulaşabileceklerini düşünmeleri, onları faaliyetler gerçekleştirmeye ya da karşılaşılan problemleri çözmede gayret göstermeye teşvik eder. Bu noktada özyeterlik konusu devreye girmektedir.

Özyeterlik kavramı Bandura ile özdeşleşmiştir. Bandura (1986, s.391) özyeterliği, insanların belli bir performansı sergileyebilmek için gerekli olan etkinlikleri organize edip başarılı olarak yapma kapasitelerine ilişkin yargıları olarak tanımlamaktadır. Snyder & Lopez (2002, s.278) ise özyeterliğin gözlenen ve algılanan bir beceri değil, bireyin becerileri ile ne yapabileceğine yönelik duyduğu inanç olduğunu belirtmişlerdir. Korkmaz’a (2005, s.211) göre özyeterlik, “sosyal öğrenme kuramının temel kavramı olup, kişinin kendinin farkında olmasıdır. Bireyin yapması gereken performans ile kendi kapasitesini karşılaştırıp, duruma göre harekete geçmesidir. Kısaca kişinin kendini bilmesi olarak da tanımlanabilir”. Senemoğlu (2012, s.228) ise özyeterliği, bireyin becerilerinin bir fonksiyonu değil, becerisi sayesinde yapabildiklerine ilişkin yargılarının ürünü olarak tanımlamaktadır. Schunk (1989, s.14) ise öğrenmede öğrencilerin özyeterlik algılarının önemine değinmekte ve ‘öğrenme özyeterliği’ kavramını, öğrencilerin bilgilerini ve yeteneklerini etkili şekilde kullanarak yeni bilişsel beceriler elde etme konusunda kendi kapasitelerine olan inançları olarak tanımlamaktadır.

Yapılan tüm tanımlar ışığında özyeterlik özetle, hedeflenen davranışın başarı ile gerçekleştirilebileceğine olan inanç olarak tanımlanabilir. Özyeterlik bir inanç olduğu için kişinin

özyeterlik düzeyi onun yeterlilik düzeyini göstermez, yeterli olduğuna duyduğu inancı gösterir. Fakat Kağıtçıbaşı (1999), kişinin gerçekleştirmek istediği bir davranışı gerçekleştirebileceğine duyduğu inancın, onun bu davranışı gerçekleştirebilmek için elinden gelen tüm çabayı sarf etmesini de beraberinde getirdiğini belirtmektedir. Kağıtçıbaşı, benzer şekilde kişinin inanmadığı şeyi gerçekleştirmek için ise yeterince çaba sarf etmediğini, bu koşullar altında da performansın düştüğünü belirtmiştir. Belirtilenlerden hareketle kişinin özyeterlik algısının, kişinin başarmak istediği davranışı yapma yönündeki girişimini, o davranışı yapma konusundaki motivasyonunu ve nihayetinde elde edeceği sonucu etkileyen bir unsur olduğu söylenebilir.

Bandura (1986, s.399-400), özyeterlik inancının kaynaklarını “tam ve doğru deneyimler, sosyal modeller tarafından sağlanan dolaylı yaşantılar, sözel ikna ve bireyin fiziksel ve duygusal durumu” olmak üzere dört kategoride incelemiş ve kişinin yaşadığı deneyimlerin, özyeterlik üzerinde en etkili olan kategori olduğunu belirtmiştir. Bandura (1977), bu kategoriye ilişkin olarak bir görev ile ilgili tekrar eden başarıların, kişinin o göreve ilişkin özyeterlilik inancını kuvvetlendirdiğini belirtmiştir. Çoğunlukla performansa dayalı bir alan olan müzik alanında ve müzik eğitiminde “tam ve doğru deneyimler” konusu son derece önemlidir. Müzik alanında verilen konserlerde ve yapılan etkinliklerde kişinin tekrar eden başarıları “tam ve doğru deneyimler” olarak değerlendirilebilir. Kişinin çoğunlukla başarılı konserler vermesi ve istediği performansı sergileyebilmesi durumunda ve tekrar eden başarıları sayesinde kişinin tam ve doğru deneyimler kazanacağı ve böylece özyeterliliğinin artacağı söylenebilir.

“Sosyal modeller tarafından sağlanan dolaylı yaşantılar” olarak belirtilen ikinci kategoride ise, kişilerin model alma yoluyla da yeterlilik inancını oluşturabileceği anlatılmak istenmektedir. Wood ve Bandura (1989) model almanın, sosyal karşılaştırma yoluyla yeterlilik inancının oluşmasına yardımcı olabileceğini belirtmişlerdir. Belirtilenler müzik alanına uyarlanacak olursa, bireyin beğendiği ve çeşitli özellikler açısından kendine benzettiği müzisyenlerin başarılarını gözlemlemesi, kendinin de başarılı olabileceği inancının gelişmesine

yol açar. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla müzisyenlerin icralarının, konserlerinin ve benzeri etkinliklerinin büyük kitlelere kolaylıkla ve eşzamanlı ulaşması durumu, kişilere model alma ve model aldığı kişiyi gözlemleyebilme konusunda kolaylık sağlamaktadır. Böylelikle müzik alanında model alma konusu da, özyeterlik inancının oluşturulmasında etkili bir kaynaktır.

Üçüncü özyeterlik kaynağı olarak belirtilen “sözel ikna” konusunda Woolfolk ve Hoy (2000), aile, arkadaşlar, danışmanlar ya da meslektaşların, bireyi bir eylemi gerçekleştirebileceği konusunda cesaretlendirmesinin ve teşvik etmesinin öz yeterliği değiştirebileceğini belirtmişlerdir. Özellikle performansa dayalı etkinliklerde sözel ikna son derece önemlidir. Bu konuda Arslan (2012), sözel ikna yoluyla öğrencilerin öğrenmeleriyle ve performanslarıyla ilgili özyeterlik inançlarının artırılabilirliğini belirtmiştir. Konser verme gibi toplum içinde performans sergilenen konulara yönelik cesaretlendirmeler, kişinin kendine ve başarılı olabileceğine inancını artırabilir. Dolayısıyla sözel iknanın, özellikle müzik gibi performansa dayalı bir alanda kişinin özyeterlik algısında önemli bir etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Bandura'nın (1986) dördüncü kategori olarak bahsettiği “bireyin fiziksel ve duygusal durumu”, müzisyenler için enstrüman çalışmayı ve performansı etkileyen önemli bir unsurdur. Bu konuda Yağışan (2002, s.184-185), “sağlam ve sağlıklı bir anatomik yapının ve çalışma verimini azaltacak olumsuz hislerden arınmış olma, çalmaya/çalışmaya hazır ve istekli olma, çalgısını sevme... vb. gibi psikolojik uygunluk kriterlerinin” enstrüman çalma performansını etkileyen en önemli faktörlerden olduğunu belirtmiştir. Müzik ile ilgilenen kişilerin sıklıkla karşılaştıkları -özellikle de enstrüman çalmaya dayalı- fiziksel rahatsızlıklar performansı olumsuz etkilemekte, hatta bazen kişiyi müzik yapamayacak hâle getirmektedir. Bıkmaz'ın (2002, s.199) belirttiği gibi kişilerin psikolojik ve duygusal durumları da onların kendi yeteneklerini değerlendirmelerinde kısmen etkili olmaktadır. Buna göre yeterli olduğuna

inanan bir kişi, içinde bulunduğu olumsuz duygusal ve psikolojik durumdan ötürü kendini yeterli hissetmeyebilir.

Müzik alanı, anlık performans gerektiren bir alan olduğu için, performansa dayalı sınav, konser, dinleti, vb. etkinliklerde bu gibi sebeplerle kişi zaman zaman göstermek istediği performansı gösteremeyebilir. Bu gibi durumlarda edinilen olumsuz deneyimler, kişinin özyeterlik düzeyini düşürebilir ya da etkilemeyebilir. Bunun tam aksi durum olarak edinilen olumlu deneyimler de kişinin özyeterlik düzeyini artırabilir ya da etkilemeyebilir. Bu durum, Bandura'nın (1986) özyeterlik üzerinde en önemli etkiyi yarattığını belirttiği "tam ve doğru deneyimler" ile ilişkilidir. Senemoğlu'nun (2012, s.228) özyeterlik için yaptığı, "bireyin gelecekte karşılaşılabileceği güç durumların üstesinden gelmede ne kadar başarılı olacağına dair inancı" tanımı göz önüne alındığında, yaşanan her türlü zorluğa ve güç duruma karşı bireyin kendini ne derece yeterli hissedeceği önemlidir. Bıkmaz (2002), bir güçlük ile karşılaşan bir kişinin kendi yetenekleri ile ilgili ciddi endişeleri varsa, bu kişinin güçlük durumunu ortadan kaldırmak için gayret etmeyi azaltabileceğini ya da bu işten tamamen vazgeçebileceğini; öte yandan özgüveni tam olan kişinin güçlük ile karşılaştığında daha çok çabalayarak ve daha azimli davranarak sorunlarını çözmeye çalışacağını belirtmiştir. Benzer şekilde Schunk (1989), bireyde güçlü bir özyeterlik inancı geliştikten sonra, zaman zaman görülen başarısızlıkların bireyin özyeterlik algısında önemli değişiklikler yaratmayacağını ifade etmiştir. Öte yandan yaşanan olumsuz deneyimler de bireyin kendi başarma kapasitesine duyduğu inancı zayıflatan önemli bir neden olabilir (Wood & Bandura, 1989, s.366). Belirtilen ifadelerden de anlaşıldığı gibi, kişinin kendi hakkındaki özyeterlik algısı, onun bir davranışı başarıyla gerçekleştirebilmesinde etkilidir.

Özyeterlik konusu, pek çok alanda olduğu gibi müzik alanında da çeşitli şekillerde ele alınmıştır. Müzik alanında özyeterliğin ve türlerinin ölçülmesiyle ilgili çalışmalar bulunduğu gibi (Ritchie & Williamon, 2007, 2011a), müziğin çeşitli alanlarında özyeterlik ölçeği geliştirme

çalışmaları da yapılmıştır (Afacan, 2008; Çelenk & Şen, 2016; Girgin, 2015; Gün & Yıldız, 2014; Özmenteş, 2011; Pearson, 2003; Zelenak, 2010).

Literatürde eğitim alanında daha çok öğrencilerin ve öğretmenlerin özyeterlikleri ile ilgili çalışılmıştır. Öğrenciler ile ilgili olarak, üniversiteye kadar olan çeşitli öğretim kademelerinde öğrenim gören öğrencilerin müziğin çeşitli alanlarına özgü özyeterliklerini belirlemeye yönelik çalışmalar mevcuttur (Afacan, 2010; Hewitt, 2015; Karaarslan, 2015; Karaköse, 2011; Özmenteş, 2014; Ritchie & Williamon, 2011b; Yıldırım, 2009; Zelenak, 2015). Üniversite düzeyinde konservatuvar öğrencilerine yönelik az sayıda çalışmaya rastlanırken (Sinden, 1999; Yazıcı, 2014), eğitim fakültelerinde okuyan öğrencilere yönelik çok daha fazla çalışmaya rastlanmıştır. Bunlar, okul öncesi ve sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimine ve müzik etkinliklerine yönelik özyeterliklerini inceleyen çalışmalar (Burak vd., 2015; Çelik & Yetim, 2017; Çevik, 2011; Koca, 2016; Köksoy, 2017; Topoğlu, 2014; Umuzdaş & Işıldak, 2018) ve müzik öğretmeni adaylarının müziğin çeşitli alanlarındaki özyeterliklerini inceleyen çalışmalar (Akbulut, 2006; Babacan & Babacan, 2017; Birer & Sonsel, 2013; Ekinci, 2013; Ertek, 2014; Girgin, 2017a, 2017b, 2017c; Gürşen Otacıoğlu, 2008; Jelen, 2017; Küçük, 2011; Nielsen, 2004; Özmenteş & Özmenteş, 2008; Şeker, 2014; Şen & Çelenk, 2017; Temiz, 2019; Tunç & Bulut, 2016) olarak sınıflandırılabilir. Bunun yanı sıra müzik öğretmeni adaylarının bilgisayar destekli öğretime ilişkin özyeterliklerinin (Lehimler, 2016), akademik özyeterliklerinin (Şeker, 2017; Yağcı ve Aksoy, 2015), üstbilişsel farkındalıkları ile özyeterlik düzeyleri arasındaki ilişkinin (Yokuş & Yürüdür, 2015) incelendiği çalışmalar da mevcuttur.

Literatürde öğretmenlerin -müzik alanı ile ilgili olarak- özyeterlik düzeylerinin incelendiği çalışmalar da çok sayıdadır. Bunların içinde, okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin özyeterlik düzeylerine yönelik çalışmalar olduğu gibi (Garvis & Pendergast, 2011; Koca, 2013; Nart, 2016), ilkökul müzik öğretmenlerinin özyeterlik düzeylerine yönelik çalışmalar da bulunmaktadır (Bartel vd., 2004; Battersby & Cave, 2014; De Vries, 2013; Garvis, 2013). Bunun

yanı sıra müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algılarının incelendiği (Akıncı vd., 2017), ya da çeşitli konulardaki kaygı durumu ile özyeterliğin ilişkilendirildiği çalışmalar da mevcuttur (Eğilmez, 2015; Kılıç, 2015).

Tüm bu çalışmaların yanında özyeterlik kaynaklarının incelendiği (Hendricks, 2016; Zelenak, 2015), aktif öğrenmenin müzik derslerine ilişkin özyeterlik algısı üzerindeki etkilerinin incelendiği (Saygı, 2009; Saygı & Bilen, 2009; Uçal Canakay, 2007), özyeterliğin müzik performansı ile ilişkilendirildiği (Hewitt, 2015; McCormick & McPherson, 2003; McPherson & McCormick, 2006; Zelenak, 2010) ve özyeterlik durumunun müzik etkinlikleri ile ilişkilendirildiği (Koca, 2016; Küçük, 2011) çalışmalar da yapılmıştır.

İşitme yoluyla makam tespiti konusunda ise literatürde çok az çalışmaya rastlanmıştır. Örneğin Başuğur (2016), dinlenen bir eserin makamını belirlemede hangi faktörlerin yardımcı olduğunu ve bu faktörlerin önem derecelerini araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda repertuarda çok sayıda eser bulunan makamların öğrenciler tarafından daha yüksek oranda tanındıkları ortaya çıkmıştır. Şen ve Burç'un (2016) çalışmalarında makam tanımadaki önemli faktörler ve öğrencilerin basit makamları tanımadaki yeterlilikleri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, işitilen makamları tanımada, makamın seyri, dizisi, ezginin başlangıç ve karar sesleri gibi faktörlerin çok önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda katılımcıların makamları tanıma oranlarının iyi düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Burç ve Şen (2019)'ün çalışmasında ise müzik eğitimi alan öğrencilerin makamsal dikte yazma becerileri belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcılara makamsal ezgiler dinletilmiş ve notaya almaları istenmiştir. Bu araştırmanın sonucunda katılımcıların makamsal dikte yazma becerilerinin orta düzeyin biraz üstünde olduğu ortaya çıkmıştır.

Bireylerin özyeterlik algılarının başarı, üstbilişsel farkındalık, müzikal performans gibi pek çok konu ile ilişkisinin araştırıldığını gösteren yukarıdaki çalışmalar, araştırmacıyı öğrencilerin Türk Müziğinin temeli olarak görülen makamlara ve usullere ilişkin özyeterlik

algılarını sorgulamaya yöneltmiştir. Türk Müziğinde makamların ve usullerin anlaşılması, hem teorik bilgilere hem de uygulamalı bilgilere sahip olmayı gerektirir. Dolayısıyla öğrencilerin kendilerini teorik ve uygulamalı konularda ne kadar yeterli gördükleri ve uygulamada teorik bilgilerinin ne kadar beceriye dönüştürebildikleri, öz farkındalıklarını ortaya çıkarmak açısından önemlidir. Bu sebeple öğrencilerin Türk Müziği makamlarını ve usullerini tanıyabilme, makam geçkilerini tespit edebilme, öğrenilen makamlardaki perdeleri doğru seslendirebilme gibi bilgi ve beceriye yönelik konulardaki özyeterlik algıları ile dinleyerek makamları tespit edebilme yeterlilikleri arasında nasıl bir ilişki olduğu da sorgulanmıştır. Yukarıda belirtildiği gibi özyeterlik ile ilgili çok sayıda araştırma mevcut olup, Türk Müziği makamları özelinde öğrencilerin özyeterlik durumlarını ölçen herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bununla beraber yukarıda belirtildiği üzere Türk Müziği özelinde, işitilen makamların tespit edilmesine yönelik çalışmalar çok az sayıdadır. Fakat öğrencilerin özyeterlik algılarının makam tespitine yönelik yeterlilik düzeyleri ile ilişkisinin sınındığı bir araştırmaya rastlanamamıştır. Bu araştırmanın literatürdeki bu eksikliği giderme bağlamında önemli olduğu ve alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Türk Müziği makamlarını tanıyabilme, makam geçkilerini tespit edebilme, usulleri vurabilme ve öğrenilen makamlardaki perdeleri doğru seslendirebilme gibi Türk Müziği makamlarına ve usullerine ilişkin bilgi ve beceriye yönelik konularda öğrencilerin özyeterlik algılarının belirlenmesi, araştırmanın ilk amacını oluşturmaktadır. Bu amaca ek olarak, öğrencilerin makam geçkilerini dinleme yoluyla tespit etme konusundaki yeterliliklerinin ölçülmesi amaçlanmaktadır. Bu durumda araştırmanın problem cümlesi, “katılımcıların Türk Müziği makamları ve usulleriyle ilgili bilgi ve becerilerine yönelik özyeterlik algıları ve makamları tespit etmedeki yeterlilikleri ne düzeydedir?” şeklindedir. Bunun yanı sıra aşağıdaki alt problemlere de yanıt aranacaktır:

Katılımcıların Türk Müziği makamları ve usulleriyle ilgili bilgi ve becerilerine ilişkin özyeterlik durumları,

1. Lisans eğitiminden önce Türk Müziği makamları ve usulleri konularındaki önbilgi düzeyleri ile anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Sınıf düzeyleri ile anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Makam tespiti yapabilme konusundaki yeterlilik düzeyleri ile ilişkili midir?

Birinci ve ikinci alt problemlerin belirlenmesinde, Türk Müziğinde müzikal birikim, deneyim, dinleme unsurlarının son derece önemli olduğu; makamların zamanla, dinleyerek özümsenebildiği ve tespit edilebildiği düşüncesinden yola çıkılarak katılımcıların özyeterlik düzeylerinin okudukları sınıf ve önbilgi düzeyleri ile ilişkili olabileceği varsayımıyla hareket edilmiştir. Katılımcıların Türk Müziği makamları ve usullerine ilişkin özyeterlik algıları ile işitsel yeterlikleri arasında bir ilişkinin olup olmadığının araştırıldığı üçüncü alt problem ise, katılımcıların yeterli olma düzeyleri ile özyeterlik algıları arasında bir paralellik olup olmadığını ortaya çıkarılabilmesi amacıyla araştırılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada nicel ve nitel araştırma verileri bir arada kullanılarak yöntem çeşitlemesi yapılmıştır. Creswell'e (1994) göre yöntem çeşitlemesi, iki aşamalı desen, baskın-daha az baskın desen ve karma araştırma deseni olmak üzere üç kategoride incelenmektedir. Bu araştırmada 'baskın-daha az baskın desen' kullanılmıştır. Baskın-baskın olmayan araştırma deseninde bir araştırma yöntemi ve bu yönteme ilişkin metot ya da metotlar diğerine göre daha baskın olarak ele alınır (Tashakkori & Teddlie 1998). Bu araştırmada nicel araştırma yöntemleri baskındır. Araştırmada nitel araştırma yöntemleri ile elde edilen veriler, araştırmanın nicel bulgularının ayrıntılı şekilde açıklanmasına yardımcı olmaktadır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmada amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme (criterion sampling) yöntemi kullanılmıştır. “Bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (nesnelere, olaylar, vb.) örnekleme alınırlar” (Büyükköztürk vd., 2016, s.92). Bu araştırmada çalışma grubunu oluşturacak olan öğrencilerin okudukları kurumların belirlenmesinde ölçüt olarak, ‘müzik alanında lisans eğitimi veriliyor olması’, ‘Türk Müziği Nazariyatı dersinin en az iki sene okutuluyor olması’ ve ‘ölçeğin uygulanabileceğine dair araştırmacıya yazılı olarak izin belgesi verilmiş olması’ kriterleri temel alınmıştır. Bu ölçütleri taşıyan iki devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin belirlenmesinde ise, ‘müzik alanında lisans eğitimi alıyor olmak’ ve ‘Türk Müziği Nazariyatı dersini en az bir yıl lisans düzeyinde almış olmak’ kriterleri esas alınmıştır.

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 öğretim yılında İç Anadolu Bölgesi’nde bulunan iki devlet üniversitesinde öğrenim gören toplam 104 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Bu araştırmaya katılan katılımcıların % 56,4’ü erkektir ve katılımcıların çoğunluğu 21-24 (% 52,4) yaş aralığındadır. Katılımcıların % 23,3’ü lisans 2, % 35,9’u lisans 3, % 40,8’i lisans 4 sınıflarındaki öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların % 36,7 gibi büyük bir kısmının ses eğitimi öğrencisi olması dikkat çekicidir. Ayrıca öğrencilerin % 64,6’sının ağırlıklı genel not ortalamasının (Agno) 4 üzerinden 3-4 aralığında olması, katılımcıların ağırlıklı genel başarı ortalamalarının yüksek olduğunu göstermektedir. Fakat katılımcılara lisans eğitimine başlamadan önceki ön bilgi düzeyleri sorulmuş; katılımcıların % 42,3’ü “yok”, % 34,6’sı “çok az”, % 13,5’i “orta derecede”, % 9,6’sı ise “var” yanıtlarını vermişlerdir. Bu durumda katılımcıların büyük çoğunluğu lisans eğitimi ile birlikte müzik eğitimi almaya başlamıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada kullanılan veri toplama araçları; araştırmacı tarafından hazırlanan ‘Türk Müziği makamları ve usullerine ilişkin özyeterlik algısı ölçeği’ ile ‘makam tespitine yönelik yeterlilik testidir’. Ölçek formu, yedili likert tipi bir derecelendirme ölçeği kullanılarak hazırlanmıştır. 1 ile 7 arasında puanlanacak olan bu dereceler ölçek formunda; 1: “asla”, 2: “nadiren”, 3: “ara sıra”, 4: “bazen”, 5: “sık sık”, 6: “çoğunlukla”, 7: “her zaman” olarak belirtilmiştir. Ölçek 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri yedili likert olarak hazırlanmış, bu maddeler ile katılımcıların Türk Müziği makamları ve usullerine ilişkin özyeterlik durumu ölçülmeye çalışılmıştır. Ölçeğin tamamlanmasından sonra ise katılımcılara, ölçekte belirtilenlerin dışında Türk Müziği makamları ve usulleri hakkında yeterli ve yetersiz hissettikleri konular açık uçlu olarak sorulmuştur.

Makam tespitine yönelik yeterlilik testinde ise öğrencilere beş dakikadan oluşan ve içinde 12 makam gekisi barındıran bir tanbur taksimi dinletilmiştir. Öğrencilerden bu taksimden hangi makamda olduğunu belirtmeleri ve taksimden içinde yapılan makam geçkilerini sırası ile yazmaları istenmiştir. Bu yolla katılımcıların özyeterlik durumları ile yeterlilik durumları kıyaslanabilmiştir. Ölçek yedili likert tipinde derecelendirildiği için makam tespitine yönelik yeterlilik testi de, tanbur taksiminde yapılan geçkilerin tespit edilebilme durumuna göre yedili olarak derecelendirilmiştir. Tanbur taksimi öğrencilere bir kez dinletildiği için, ana makamı ile birlikte yapılan makam gekilerinden dokuz ve üstünü bilen öğrenciler çok üst düzeyde yeterli (7), 7 veya 8 makam gekisini tespit edebilen öğrenciler üst düzeyde yeterli (6), 5 veya 6 makam gekisini tespit edebilen öğrenciler yeterli (5), 3 veya 4 makam gekisini tespit edebilen öğrenciler orta düzeyde yeterli (4), taksimden yapılan makam gekilerinden ikisini tespit edebilen öğrenciler alt düzeyde yeterli (3), sadece taksim yapıldığı makamı tespit edebilen öğrenciler yetersiz (2), taksimden yapıldığı makamı tespit edemeyen öğrenciler ise çok yetersiz (1) kabul edilmiş ve bu yolla nicel olarak değerlendirilmiştir.

Türk Müziği makamları ve usullerine ilişkin özyeterlik algısı ölçeğinde bulunan maddeler ve yeterlilik testi verileri nicel yöntemlerle değerlendirilmiştir. Özyeterlik ölçeğinin sonrasında öğrencilere ölçekte belirtilenlerin dışında Türk Müziği makamları ile usulleri hakkında yeterli ve yetersiz hissettikleri konuların sorulduğu açık uçlu soru ise, verilen uzun yanıtlardan dolayı nitel yöntemlerden içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Veri toplama araçları katılımcılara uygulanmadan önce bu araçların uygulanacağı öğretim kurumlarından gerekli izinler yazılı olarak alınmıştır. Bu araştırmada kullanılan veri toplama araçları 104 öğrenciye uygulanmıştır.

Kullanılan ölçeğe verilen cevapların normal dağılıma uygun olup olmadığını ölçmek için hem Kolmogorov-Smirnov testi yapılmış, hem de skewness ve kurtosis değerlerine bakılmıştır. Kolmogorov-Smirnov testinden elde edilen değerlerin anlamsız olduğu ortaya çıkmıştır ($p > .05$). Field (2009), Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerinin tutucu olmasından dolayı normalliğin belirlenmesinde basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) katsayıları için hesaplanacak z puanlarının incelenmesinin daha güvenilir sonuçlar vereceğini belirtmiştir. Kim (2013, s.52-54), 50-300 katılımcı olması hâlinde skewness ve kurtosis değerlerinin kendi standart hatalarına bölünmeleriyle elde edilen rakamın yani z skorlarının +3,29 ile -3,29 arasında olması gerektiğini belirtmiştir. Bu ifadeler doğrultusunda çarpıklık katsayısına ve basıklık katsayısına ilişkin z puanı değerleri ölçeğin tamamı için hesaplanmıştır. Hem skewness ($z = .66$; $p > .05$) hem de kurtosis ($z = -2.17$; $p > .05$) değerleri, verilerimizin normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir. Verilerin normal dağılım göstermesi sebebiyle bu araştırmada parametrik testler uygulanmıştır.

Geçerlik-Güvenirlik

Bu araştırmada yöntem çeşitliliği yapılmış, nicel veriler nitel verilerle desteklenmiştir. Creswell (2003), nicel ve nitel verilerin birbirini destekleyerek kullanılmasının, araştırmaların geçerliğini ve güvenilirliğini artırdığını ifade etmektedir.

Türk Müziği makamları ve usullerine ilişkin özyeterlik algısı ölçeğinin maddelerinin hazırlanması aşamasına geçilmeden önce ilgili alanyazındaki ölçekler incelenmiş, 25 maddelik bir taslak form hazırlanmıştır. Karakoç ve Dönmez'e (2014, s.42) göre "kapsam geçerliği bir bütün olarak ölçeğin ve ölçekteki her bir maddenin amaca ne derece hizmet ettiği. Kapsam geçerliği için konunun uzmanlarının görüşü alınır". Bu ifadeden hareketle hazırlanan ölçeğin ve 'makam tespitine yönelik yeterlilik' testinin kapsam geçerliğinin, dil ve ifade açılarından uygunluğunun test edilmesi için bir müzik eğitimcisi, bir dil uzmanı ve devlet üniversitelerinde Türk Müziği Nazariyatı ve usul derslerini veren iki öğretim üyesinden oluşan dört kişinin görüşlerine başvurulmuştur. Lawshe tekniğine göre her bir maddenin kapsam geçerliği indexi hesaplanmış, 25 madde olarak hazırlanan ölçek uzman görüşleri sonunda 15 maddeye indirilmiştir. 15 maddelik ölçek, faktör analizine tâbi tutulduktan sonra 12 maddeye indirilmiş ve son hâlini almıştır. Uzmanların belirttikleri öneriler ve düzeltmeler ışığında ölçek maddelerinde gerekli düzeltmeler ve düzenlemeler yapılmıştır.

Preston ve Colmon (2000, s.12), iki, üç ve dört seçenekten oluşan ölçeklerin en düşük, beş ve altı seçenekten oluşan ölçeklerin orta, yedi ile on arasında seçenekten oluşan ölçeklerin ise en yüksek geçerlik-güvenirlik değerlerine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Buradan yola çıkılarak bu araştırmada kullanılan ölçekte katılımcılara maddeleri cevaplamaları için yedi seçenek sunulmuştur.

"Faktör analizi, aralarında ilişki bulunduğu düşünülen çok sayıdaki değişkenin daha az sayıdaki doğrudan gözlenemeyen değişken veya değişkenler ile yorumlanabilmesine olanak sağlayan çok değişkenli analiz tekniğidir" (Çolakoğlu ve Büyükeksi, 2014, s.58). Yaşlıoğlu'na (2017, s.75) göre açıklayıcı faktör analizi sosyal bilimlerde ölçümün kalitesini ve yapı geçerliliğini ortaya koymak için en önemli analizlerdendir. Bu sebeple araştırmada kullanılan ölçeğin kalitesinin ve geçerliliğinin artırılabilmesi için ölçeğe açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Fakat öncelikle araştırmada örneklem uygunluğunun ve ölçeğin faktörlenebilirlik düzeyinin tespiti için KMO ve Barlett's testleri yapılmıştır. Örneklem büyüklüğünün yeterli

olması için KMO değerinin en az 0.60 ve üzerinde olması; Barlett testinin de anlamlı ($p < .05$) olması gerekmektedir (Tabachnick & Fidell, 2013). KMO değeri için Süzölmüş (2005), 1.00-0.90 aralığını mükemmel, 0.90-0.80 aralığını çok iyi, 0.80-0.70 aralığını iyi, 0.70-0.60 aralığını orta, 0.60-0.50 aralığını zayıf, 0.50'den küçük değerleri kabul edilemez bulmaktadır. Bu ölçeğin KMO değeri 0,894 olduğundan dolayı örneklem uygunluğunun çok iyi oranda olduğu söylenebilir. Bartlett testi sonucunun .000 düzeyinde anlamlı [$\chi^2=1078,922$, $p < .05$] olduğu tespit edildiğinden bu ölçeğe açımlayıcı faktör analizi uygulamak için verilerin uygun olduğu kabul edilmiştir.

Büyüköztürk (2002, s.477), faktörlerin birbirleriyle ilişkili olması durumunda eğik döndürme uygulanmasını önermektedir. Bu araştırmada kullanılan ölçeğin faktörleri birbirleriyle ilişkili olduğu için eğik döndürme tekniklerinden biri olan Direct Oblimin tekniği uygulanmış ve faktör yükleri incelenmiştir. İlk olarak 25 madde olarak hazırlanan ve uzman görüşleri neticesinde 15 maddeye indirilen ölçek maddeleri açımlayıcı faktör analizine tâbi tutulmuştur. Döndürme işleminden sonra özdeğeri 1'den büyük olan 2 faktöre ayrıldığı görülmüştür. Ancak maddelerin faktör yük değerleri incelendiğinde tüm maddelerin en yüksek yük değerlerini % 54 ile ilk faktörde aldıkları görülmüştür. Büyüköztürk'e (2003) göre tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın % 30 ve üstünde olması yeterlidir. Dolayısıyla bu durum, ölçeğin tek boyutlu olabileceğini göstermektedir. Bu sebeple ölçekten üç madde çıkarıldıktan sonra seçilen maddelerin temel bileşenler analizi yapılmış, ölçeğin tek boyutlu olduğu anlaşılmıştır. Böylelikle ölçek maddeleri, 12'ye indirildikten sonra tekrar yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1*Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları*

Madde No	Maddenin İçerdiği İfade	Faktör Yüğü
1	Şu ana kadar öğrendiğim Türk Müziği makamlarına ilişkin yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum	,824
2	Şu ana kadar öğrendiğim Türk Müziği usullerine ilişkin yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum	,779
3	Makamı belli olmayan bir Türk Müziği notası ile karşılaştığımda o eserin makamını tespit edebilirim	,865
4	Usulü belli olmayan bir Türk Müziği notası ile karşılaştığımda o eserin usulünü tespit edebilirim	,788
5	İcraya başlamadan önce kısa bir göz okuması yaparak o eserin icra edildiğinde nasıl duyulması gerektiğini tahmin edebilirim	,842
6	İcra sırasında eserdeki perdeleri makamın özelliklerine göre doğru şekilde seslendirebilirim	,912
7	Türk Müziği eserlerinin, nota yazımında aynı değiştirici işaretle gösterilen fakat farklı seslendirilen perdelerini doğru şekilde seslendirebilirim	,851
8	İcra sırasında eser içinde hangi dörtlü-beşlilerin kullanıldığının bilincindeyim	,749
9	İcra sırasında eser içinde hangi makam geçkilerinin yapıldığının bilincindeyim	,800
10	On zamanlı usullerdeki tüm eserleri, bestelendikleri usulü vurarak seslendirebilirim	,777
11	Türk Müziğinde dinlediğim bir eserin makamını anlayabilirim	,767
12	Türk Müziğinde dinlediğim bir eserin usulünü vurabilirim	,819

*Toplam Varyans: % 66,549**KMO=0,894; Barlett testi Chi-Square= 1078,922; Anlamlılık (p)< 0,001*

Tablo 1’de maddelerin faktör yük değerlerinin 0,749 ile 0,912 arasında değiştiği görülmektedir. Açıklanan toplam varyansa göre ölçekte özdeğeri 1’den büyük olan tek faktör olduğu görülmüştür. Bu faktör toplam varyansın % 66,549’unu açıklamaktadır.

Araştırmanın veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin güvenilirlik katsayısının hesaplanabilmesi için Cronbach’s Alpha katsayısı hesaplanmıştır. İşlem sonucunda güvenilirlik katsayısı 0,949 olduğu bulunmuş ve yüksek derecede güvenilir olduğu görülmüştür.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırma sonucunda elde edilen nicel veriler, SPSS 15 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Ölçeğin kaç faktörlü bir yapıya sahip olduğunun belirlenebilmesi amacıyla ölçeğe açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi yapıldıktan sonra ölçeğin genel güvenilirlik katsayısını veren Cronbach’s Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Sonraki aşamada ise araştırmada katılımcıların cinsiyet, yaş, sınıf, ana çalgı, vb. sınıflama özelliği taşıyan özellikleri istatistiksel olarak frekans ve yüzde değerleri ile ifade edilmiştir.

Tavşancıl’a (2006, s.12) göre eşit aralıklı ölçeklerden elde edilen veriler aritmetik ortalama, standart sapma ve varyans teknikleriyle analiz edilebilir. Bu araştırmada çalışma grubunun öğrenim gördüğü sınıf ve lisans öncesi ön bilgi düzeyi ile özyeterlik algıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Elde edilen veriler için anlamlılık 0,05 düzeyinde kabul edilmiştir. Katılımcıların makam-usul bilgileri ve becerilerine yönelik özyeterlik algıları ile dinleyerek makamları tespit edebilme konusundaki yeterlilikleri arasında bir ilişki olup olmadığının belirlenmesi amacıyla ise Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Bu araştırma için Yıldırım Beyazıt Üniversitesi’nden 16.10.2019 tarihinde 407 sıra no’lu ve 68 karar no’lu etik izin belgesi alınmıştır.

Bulgular

Araştırmanın Ana Problemine İlişkin Bulgular

Katılımcıların her madde için verdikleri yanıtların frekans ve yüzde dağılımları ile madde ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 2’de belirtilmiştir:

Tablo 2

Katılımcıların Türk Müziği Makamları ve Usullerine İlişkin Özyeterlik Algılarına ve Makam Tespiti Konusundaki Yeterliliklerine Dair Verilerin Yüzde Dağılımları, Ortalamaları ve Standart Sapmaları

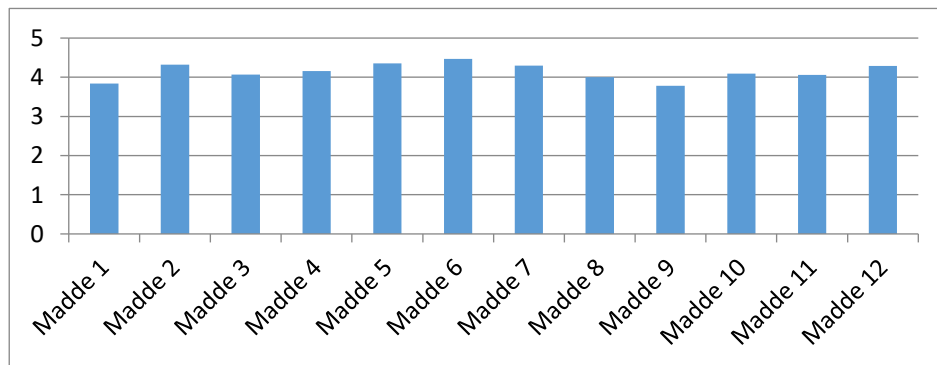
Madde	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	MTKY
\bar{X}	3,84	4,32	4,07	4,16	4,35	4,47	4,30	4,00	3,78	4,09	4,06	4,29	3,39
Ss	1,90	1,95	1,75	1,87	1,61	1,59	1,66	1,87	1,74	1,91	1,77	1,90	1,44

Not: Makam tespiti konusundaki yeterlilik, MTKY olarak kısaltılmıştır.

Tablo 2’de görüldüğü gibi, katılımcıların ölçekteki maddeleri ‘ara sıra’ ve ‘sık sık’ aralığında cevaplandıkları ortaya çıkmıştır. Özyeterlik ölçeğinde yer alan maddelere verilen puanların ortalamaları aşağıda grafik olarak verilmiştir:

Şekil 1

Madde Puanları Ortalamaları

Şekil 1’de görüldüğü gibi özyeterlik ölçeğinde tüm maddelere verilen puanlar 3,78 ve 4,47 aralığında yer almaktadır. Bu durumda ölçek maddeleri daha çok ‘ara sıra’, ‘bazen’ ve ‘sık sık’ olarak cevaplanmıştır. Bu durum, özyeterlik algısı düşük ve yüksek olan az sayıda katılımcı olduğunu, ortalamalara göre genel özyeterlik algısının katılımcı grubunda orta düzeyde

gerçekleştiğini göstermektedir. En yüksek ortalama, 'icra sırasında eserdeki perdeleri makamın özelliklerine göre doğru şekilde seslendirebilirim' ifadesini içeren 6. maddeye aittir ($\bar{X}= 4,47$). Bu maddeyi 'icraya başlamadan önce kısa bir göz okuması yaparak o eserin icra edildiğinde nasıl duyulması gerektiğini tahmin edebilirim' ifadesini içeren 5. madde ($\bar{X}= 4,35$) izlemektedir. Bu sonuçlardan hareketle katılımcıların seslendirmeye ilişkin konularda diğer konulara oranla daha yeterli hissettikleri söylenebilir. 1 ve 9. maddelerin ise 4 (bazen) puanının altında olduğu ve en düşük ortalamaya sahip maddeler oldukları gözlenmiştir. 'İcra sırasında eser içinde hangi makam geçkilerinin yapıldığının bilincindeyim' ifadesini içeren 9. madde ($\bar{X}= 3,78$) en düşük ortalamaya sahip olan maddedir. Bunu 'şu ana kadar öğrendiğim Türk Müziği makamlarına ilişkin yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum' ifadesini içeren 1. madde ($\bar{X}= 3,84$) izlemektedir. Bu veriler, katılımcıların genel olarak makam-usul bilgisi ve makam tespiti konularında yeterli hissetmediklerini göstermektedir. Tablo 2'de belirtildiği gibi öğrencilerin makam tespitine yönelik yeterliliklerini ölçen testin ortalamasının ($\bar{X}=3,39$) da düşük çıkması, ölçek maddelerine verilen cevaplar ile yeterlilik testinin sonuçlarının tutarlı olduğunu göstermektedir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Katılımcıların önbilgi düzeyleri, "yok", "çok az", "orta derecede", "var" olmak üzere dört kategoride incelenmiştir. Bu araştırmada verilerin 'önbilgi düzeyi' değişkenine göre homojen dağılıp dağılmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi (Anova) yapılmıştır. Yapılan Anova testinin sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Katılımcıların Özyeterlilik Algılarının Önbilgi Düzeylerine Göre Değişimi

Önbilgi düzeyleri	N	\bar{X}	SS	Kareler toplam	sd	Kareler ort.	F	P
Yok	44	3,803	1,385	Gruplar Arası 28,049	3	9,350	5,040	,003
Çok az	36	4,150	1,399					

Orta derecede Var	14	4,136	1,394	Grup İçi	185,519	100	
Total	104	4,146	1,43	Toplam	213,568	103	1,855

Yapılan Anova testi sonucunda katılımcıların özyeterlikleri ile katılımcıların lisans eğitiminden önceki önbilgi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu [$F(3,100) = 5,04, p < .05$] ve varyansların homojen dağıldığı ortaya çıkmıştır. Bu farklılıkların hangi önbilgi düzeyindeki katılımcılar arasında olduğunu tespit etmek için Post-Hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Testin sonucunda lisans öncesinde makam ve usul konularında önbilgiye sahip olan katılımcıların puan ortalamaları diğerlerine göre daha yüksek çıkmıştır. Genel olarak katılımcıların makamlar ve usuller hakkında lisans öncesinde önbilgilerinin olmasının, özyeterlik düzeyleri üzerinde anlamlı ve olumlu bir fark yarattığı ortaya çıkmıştır ($\bar{X} = 5,65, SS = 1,00$). Buna karşın hiç bilgisi olmayan katılımcılar en düşük puanları almışlardır ($\bar{X} = 3,80, SS = 1,38$). Dolayısıyla Türk Müziği makamları ve usullerine ilişkin hazır bulunuşluk düzeyinin yüksek olması, bu konudaki özyeterlik algısını artırmaktadır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Katılımcıların özyeterlik algılarının 'sınıf' değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan Anova testinin sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Katılımcıların Özyeterlik Algılarının Sınıf Düzeylerine Göre Değişimi

Önbilgi düzeyleri	N	\bar{X}	SS	Kareler toplam	sd	Kareler ort.	F	P
Lisans 2	24	4,460	1,334	Gruplar Arası	18,512	2	9,256	
Lisans 3	37	3,589	1,433					
Lisans 4	42	4,480	1,389	Grup İçi	194,086	100	4,769	,011
Total	103	4,156	1,443	Toplam	212,599	102	1,941	

Analiz sonucunda ölçekteki tüm maddelerin ortalamalarının homojen olarak dağıldığı ortaya çıkmıştır. Sınıf değişkenine göre yapılan Anova testi sonucunda öğrencilerin sınıf değişkenine göre özyeterlik ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır [$F(2,100) = 4,77, p < .05$]. Bu farklılıkların hangi sınıflar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Uygulanan Tukey testi sonucuna göre sınıflar arası bir farklılaşma söz konusudur. Ortalama farklar incelendiğinde lisans 4. sınıftaki katılımcıların Türk Müziği makamları ve usullerine ilişkin özyeterlik algıları, diğer sınıflardaki katılımcılara göre daha yüksek çıkmıştır ($\bar{X} = 4,48, SS = 1,38$). Lisans 3. sınıftaki katılımcıların Türk Müziği makamları ve usullerine ilişkin özyeterlik algıları ise diğer sınıftaki katılımcılardan daha düşük çıkmıştır ($\bar{X} = 3,59, SS = 1,43$).

Lisans 4. sınıf öğrencilerinin özyeterliklerinin katılımcı geneline göre yüksek olması, lisans 4. sınıf öğrencilerinin daha çok birikime sahip olmaları ile ilişkilendirilebilir. Lisans 3. sınıf öğrencilerinin özyeterliklerinin diğer sınıflardan daha düşük çıkması, onların önbilgi düzeylerinin diğer sınıflardaki öğrencilerden daha düşük olabileceği ihtimalini akla getirmektedir. Önbilgi düzeyinin 'sınıf' değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen veriler, katılımcıların önbilgi düzeyleri ile okudukları sınıf arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir [$F(2,100) = 3,21, p < .05$]. Post-Hoc testlerinden Tukey testi yapılarak önbilgi düzeyindeki farklılıkların hangi sınıflar arasında olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler öğrencilerin önbilgi düzeylerinin, lisans 3. sınıfta en düşük ($\bar{X} = 1,62, SS = 0,89$), lisans 4. sınıfta ise en yüksek ($\bar{X} = 2,16, SS = 1,01$) olduğunu göstermiştir. Elde edilen bu veriler neticesinde lisans 3. sınıf öğrencilerinin özyeterliklerinin diğer sınıflardan daha düşük çıkması, onların önbilgi düzeylerinin diğer sınıflardaki öğrencilerden daha düşük olması ile açıklanabilir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu araştırmada katılımcıların Türk Müziği makamları ve usullerine ilişkin özyeterlik algıları (n=104) ile makam tespiti konusundaki yeterlilikleri (n=102) arasındaki ilişkinin ölçülebilmesi için Korelasyon analizi yapılmıştır. Öğrencilerin Türk Müziği makamları ve usullerine ilişkin özyeterlik algıları ile makam tespiti konusundaki yeterlilikleri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r= 0,368$, $p< 0,01$).

Nitel Bulgular

Ölçeğin puanlanmasından sonra katılımcılara, ölçekte belirtilenlerin dışında katılımcıların kendilerini Türk Müziği makamları ve usulleri alanında yeterli ve yetersiz hissettikleri konular sorulmuştur. Katılımcılar ise cevaplarında hem yeterli ve yetersiz hissettikleri konulara, hem de bunlara yönelik önerilere ve eleştirilere yer vermişlerdir. Bu maddelere verilen yanıtlar içerik analizi yapılmak yoluyla nitel olarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda “makam teorisi”, “makam tespiti”, “icra”, “usul”, “öneriler” ve “eleştiriler” temaları elde edilmiştir. Bu temalardan en çok üzerinde durulan ve görüş belirtilen tema, “usul” olmuştur. Aynı zamanda en yetersiz hissedilen konunun da % 39 oranla “usul” olduğu ortaya çıkmıştır. Bunu sırasıyla % 27 oranla “makam tespiti”, % 24 oranla “makam teorisi”, % 24 oranla “icra” izlemektedir. Bunun yanı sıra katılımcıların % 17’sinin “öneriler” ve % 3 oranla “eleştiriler” sundukları ortaya çıkmıştır.

Temalara verilen yanıtlar kısaca özetlenecek olursa, “usul” konusunda yeterli olmadığını hisseden katılımcılar çoğunluktadır. Usul konusunda, özellikle usul vurarak eserin solfejini yapma konusunda zorlandıklarını ve yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirten katılımcılar olmuştur. Fakat bu konuda görüş beyan eden katılımcıların büyük çoğunluğu büyük usullerde zorlandıklarını dile getirmişlerdir. Örneğin katılımcılardan biri “Küçük usulleri hem kullandığımız için, hem de kısa olduğu için aklımızda tutabiliyoruz. Ama büyük usulleri çok fazla kullanmadığımız için tekrar etmezsek çok çabuk unutabiliyoruz. Ancak meşk ettiğimiz bir eser

varsa onu vurarak aklımıza getirebiliyoruz” ifadelerini kullanmıştır. Bu ifadeler, büyük usullerde neden zorlanıldığını açıklıyor olması açısından önemlidir.

“Makam tespiti” konusunda ise genel olarak makamları tespit etmede ve makamları analiz etmede zorlandıklarını belirten katılımcılar olduğu gibi, duyum açısından yetersiz olduğunu düşünen ve eserlerde yapılan geçkileri tespit etmede zorlandığını belirten katılımcılar da mevcuttur.

“Makam teorisi” konusunda genel ifadelerde nazari bilgileri öğrenmekte zorlandığını belirten katılımcılar olduğu gibi; birleşik makamlarda yetersiz hissettiğini, benzer makamlar arasında isim ve nazari konuları karıştırdığını, ezberleme yoluna gittiği için öğrendiklerinin kalıcılığını sağlayamadığını belirten katılımcılar da olmuştur. Bunun yanı sıra –olumsuz görüş belirtenler kadar olmamakla beraber- teorik konularda zorluk yaşamadığını belirten katılımcılar da çok sayıdadır.

“İcra” konusunda ise katılımcılar teorik bilgilerini enstrüman ya da ses ile pratiğe dökmekte zorlandıklarını belirtmişlerdir. Belirtilen tüm yeterli ve yetersiz hissedilen konulardan ötürü kendilerine ve öğreticilere önerilerde bulunan katılımcılar da çok sayıdadır. Örneğin katılımcılardan biri, “Okulda öğrendiklerimin üzerine bir ömür musiki ile hemhal olursam o zaman yeteceğini düşünüyorum” ifadelerini kullanmıştır. Bu ifadeler kişinin, Türk Müziğinin ne kadar zengin olduğunun ve ne kadar çok çalışılması gerektiğinin farkında olması şeklinde yorumlanabilir. Öneri belirten katılımcılar, kendilerine ve kendileri gibi öğrencilere “daha çok çalışmaları” ve “ezberleme yoluna gitmemeleri” yönünde önerilerde bulunurken öğreticilere ise “makamların özelliklerinin öğrencilere yazılı olarak iletilmesi” yönünde önerilerde bulunmuşlardır. Tüm belirtilenlerin yanı sıra, Türk Müziği Nazariyat sistemine yönelik eleştiri getirenler de olmuştur. Bu eleştiriler, “Türk Müziğinde belirli bir düzen olmadığı, sistematikleşme sorunu olduğu” yönünde yoğunlaşmaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Literatürde Türk Müziği makamları ve usullerine ilişkin özyeterliğin ölçüldüğü bir çalışmaya rastlanamamıştır. Müziğin ve eğitimin farklı alanlarında özyeterlik çalışmaları yapılmıştır. Literatürde özyeterlik algısının öğrencilerin lisans öncesi önbilgi durumlarıyla ve yeterlilikleriyle kıyaslandığı bir çalışmaya rastlanamamıştır. Fakat müzikle ilgili çeşitli konulardaki özyeterlik algısının sınıf değişkenine göre irdelendiği çalışmalar ve öğrencilerin makam tespiti yapma yeterliliklerine ilişkin çalışmalar mevcuttur. Bu sebeple elde edilen veriler, yapılmış olan bu çalışmaların bulguları ile karşılaştırılarak yorumlanacaktır.

Araştırmanın problem cümlesini cevaplamaya yönelik olarak yapılan betimsel analizler ile elde edilen sonuçlar, katılımcıların seslendirmeye ilişkin konularda diğer konulara oranla daha yeterli hissettiklerini ortaya koymuştur. Buna karşın elde edilen veriler katılımcıların genel olarak makam-usul bilgisi ve makam tespiti konularında yeterli hissetmediklerini göstermektedir. Öğrencilerin seslendirme konularında daha yeterli hissetmelerinin sebebi, onların lisans eğitimlerinden önce icraya yönelik önbilgi düzeylerinin makam bilgilerine yönelik önbilgi düzeylerine göre daha fazla olması olarak açıklanabilir. Lisans alım sınavlarında öğrenci adaylarından enstrümanları ile ya da sesleriyle eserler seslendirmeleri istenmektedir. Bu sebeple bu sınavları kazanan öğrencilerin büyük çoğunluğu seslendirme ile ilgili olarak belli bir birikime ya da önbilgi düzeyine sahip olarak lisans eğitimine başlamaktadırlar. Bununla beraber lisans alım sınavlarında makam-usul bilgisine ya da makam tanımaya yönelik sorular sorulmamakta, öğrencilerin çoğunluğu bu konularda önbilgi sahibi olmadan lisans eğitimlerine başlamaktadırlar. Buradan yola çıkılarak öğrencilerin seslendirmeye yönelik özyeterlik düzeylerinin, makam-usul bilgisi ve makamları tanıma konularındaki özyeterlik düzeylerine göre daha yüksek olması; öğrencilerin seslendirme ve teori konularındaki önbilgi düzeylerinde olan farklılıklar ile açıklanabilir.

Araştırmanın birinci alt problemine yönelik olarak, katılımcıların Türk Müziği makamları ve usullerine ilişkin özyeterlik algıları ile lisans eğitiminden önceki önbilgi düzeyleri arasında

anlamli bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Elde edilen veriler, lisans öncesinde makam ve usul konularında önbilgiye sahip olan katılımcıların en yüksek puanları aldıklarını göstermektedir. Buna karşın hiç bilgisi olmayan katılımcılar en düşük puanları almışlardır. Dolayısıyla Türk Müziği makamları ve usullerine ilişkin hazır bulunuşluk düzeyinin yüksek olması, bu konudaki özyeterlik algısını ve yeterliliği artırmaktadır.

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin olarak ölçeğin geneli itibariyle lisans 2. ve lisans 4. sınıftaki katılımcıların makamlar ve usuller konusundaki özyeterliklerinin lisans 3. sınıftaki katılımcılardan daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Lisans 4. sınıftaki katılımcıların ‘makam-usul bilgisi ve makamları seslendirebilme becerisi’ konularındaki özyeterlik algıları, diğer sınıflardaki katılımcılara göre daha yüksek çıkmıştır. Lisans 3. sınıftaki katılımcıların özyeterlik algılarının ise diğer sınıflardaki katılımcılara göre daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Alanyazında bu konuda yapılan araştırmalardan bazılarında sınıf değişkeni ölçülen özyeterlik algısı üzerinde farklılık yaratmakta (Afacan, 2010; Birer & Sonsel, 2013; Çevik, 2011; Eğilmez, 2015; Ertek, 2014; Jelen, 2017; Yağcı & Aksoy, 2015), bazıları ise yaratmamaktadır (Akbulut, 2006; Babacan & Babacan, 2017; Ekinci, 2013; Gün ve Yıldız, 2014; Kurtuldu, 2016; Şeker, 2017). Bu farklılıklar, özyeterlik algısının ölçüldüğü müzik alanlarının farklılığı ile ve örneklem farklılıkları ile açıklanabilir. Alanyazında genel olarak sınıf değişkeninin özyeterliği artırdığı yönünde bulgular elde edilmiştir. Bu araştırmada da 4. sınıf öğrencilerinin özyeterlik algısının diğer sınıflardan yüksek çıkması, bu verileri destekler niteliktedir. Bununla beraber sınıf değişkeninin özyeterlik algısı üzerinde fark yarattığı araştırmaların bazılarında, bu araştırmada 3. sınıfların özyeterlik düzeyinin diğer sınıflardan daha düşük çıkması sonucuna benzer şekilde alt sınıfların üst sınıflardan daha yeterli hissettiklerine ilişkin sonuçlar elde edilmiştir (Birer & Sonsel, 2013). Bu konudaki bulguların çeşitlilik göstermesi, araştırmaya katılan katılımcıların kişisel özelliklerinden kaynaklanıyor olabilir. Öğrencilerin geçmiş deneyimleri, önbilgi düzeyleri, günlük çalışma süreleri, ailevi durumları, ailelerinin eğitim durumları gibi pek çok değişkenin özyeterliği etkilediğine dair çalışmalar mevcuttur (Schunk &

Pajares, 2002; Yağcı & Aksoy, 2015). Dolayısıyla belirtilen değişkenlerin araştırıldığı daha geniş kapsamlı araştırmalar ve daha farklı örneklem grupları ile çalışmalar yapılmasının, alanda daha kesin yargılara varılabilmesi için yararlı ve gerekli olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin olarak, katılımcıların Türk Müziği makamları ve usullerine yönelik özyeterlik algıları ile dinleyerek makamları tespit etmeye yönelik yeterlilikleri arasındaki ilişkinin ölçülebilmesi için Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Öğrencilerin Türk Müziği makamları ve usullerine ilişkin özyeterlik algıları ile makam tespiti konusundaki yeterlilikleri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Alanyazında öğrencilerin makam tanıma yeterlilikleri ile özyeterlikleri arasındaki ilişkinin ölçüldüğü bir çalışmaya rastlanamamıştır. Fakat öğrencilerin işitme yoluyla makamsal yeterliliklerinin ölçüldüğü çalışmalar mevcuttur (Burç & Şen, 2019; Şen & Burç, 2016).

Bu çalışmada çalışma grubunun işitme yoluyla makam tanıma yeterlilikleri "orta düzeyde" olarak tespit edilmiştir. Burç ve Şen (2019)'in yaptıkları araştırmanın sonucunda katılımcıların makamsal dikte yazma becerilerinin orta düzeyin biraz üstünde olduğu ortaya çıkmıştır. Konular bire bir aynı olmasa da benzerdir ve benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu anlamda bu iki araştırmanın sonuçları birbirini destekler niteliktedir. Fakat Şen ve Burç (2016) yaptıkları çalışmada, çalışma gruplarının işitme yoluyla makam tanıma konusunda "iyi düzeyde" olduklarını tespit etmişlerdir. Bu durum, çalışma gruplarının farklı oluşuyla, dinletilen eserlerin makamlarının ve müzikal öğelerinin zorluk durumlarıyla açıklanabilir. Bu çalışmada katılımcıların işitme yoluyla makam tespitine yönelik yeterliliklerini ölçen testin ortalamaları, katılımcıların makamlar ve usuller konusundaki bilgi ve becerilerini ölçmeyi hedefleyen özyeterlik ölçeğinin maddelerine verilen cevaplar ile tutarlılık göstermektedir.

Araştırmanın nitel verilerinin içerik analizine tabi tutulması sonucunda "makam teorisi", "makam tespiti", "icra", "usul", "öneriler" ve "eleştiriler" temaları elde edilmiştir. En yetersiz hissedilen konunun "usul" olduğu; en yeterli hissedilen konunun ise "icra" olduğu

ortaya çıkmıştır. Katılımcıların çoğunluğu makam tespiti konusunda zorluk çektiklerini belirtmişler ve kendilerine dinletilen taksimin içindeki makam geçkilerini tespit etme konusunda yeterince başarılı olamamışlardır. Ayrıca ölçek maddelerine verilen yanıtların betimsel istatistikleri yapılmış, katılımcıların makam tespiti konusunda yeterli hissetmedikleri ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla araştırmanın nitel verileri, araştırmanın nicel verilerini desteklemektedir.

Araştırma verilerinden yola çıkılarak, öğrencilerin en yetersiz oldukları ve en yetersiz hissettikleri “usul” ve özellikle de “makam tespiti” konularında gelişim sağlayabilmeleri için, öğrencilere Türk Müziğini olabildiğince çok dinlemeleri önerilebilir. Öğreticiler öğrencilerine Türk Müziği dinlemenin, daha doğrusu doğru kaynakları dinlemenin ne kadar önemli olduğundan bahsedebilirler, onlara hangi icracıları ya da icraları dinlemeleri gerektiğini belirtebilirler. Bu konu, Türk Müziğinde klasik üslûbun öğrenci tarafından benimsenmesi açısından çok önemlidir. Ayrıca öğretmenler öğrencilere eserlerin makamlarını tespit edebilmeleri için, eserin hangi perde civarından başladığına, nasıl seyrettiğine, hangi perdeleri kullandığına, hangi karakteristik özellikleri sergilediğine ve hangi perdede karar ettiğine dikkat etmelerini önerebilirler.

Özyeterlik konusu kişinin deneyimleri ile çok yakından ilişkili olduğu için, müzik alanında ve özellikle müzik eğitimi alanında öğrencilerin seviyelerine ve hazır bulunuşluk düzeylerine uygun hareket edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Müzik eğitimi alanında konserler ve sınavlar için öğrencilerin seviyelerine uygun eserlerin seçilmesi, öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerine göre öğretim gerçekleştirilmesi, onların “tam ve doğru deneyimler” elde edebilmeleri adına yapılacaklar arasında sıralanabilir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin seviyelerine uygun işleri/performansları ya da öğrenmeyi başarabileceklerine ilişkin teşvikler ya da öğütler de öğrencilerin özyeterlik düzeylerini artırmak için yapılması gerekenler arasında sayılabilir.

Öğrencilerin psikolojik olarak daha huzurlu ve mutlu olmalarına - mümkün olabildiğince- katkı sağlanması onların özyeterliklerinin artırılmasına yardım edebilir. Türk Müziği Nazariyatı dersinin öğretiminde, öğrencilerin makamları öğrenebileceklerine, duyduklarında ya da notasını gördüklerinde tespit edebileceklerine inanmalarını sağlamanın son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Bu inanç, sözel telkin yoluyla, öğretmenin öğrencilerin seviyelerine uygun zorlukta bir öğretim gerçekleştirilmesiyle ya da öğretmenin öğrencilerin bir kere başarmalarını sağlamasıyla oluşturulabilir. Öğrencilere ise, Türk Müziğinde yapılan geleneksel icraları ve nitelikli kayıtları dinlemeleri ve dinleme sürelerini artırmaları önerilir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma için Yıldırım Beyazıt Üniversitesinden 16.10.2019 tarihinde 407 sıra no'lu ve 68 karar no'lu etik izin belgesi alınmıştır.

Kaynakça/References

Afacan, Ş. (2008). Müzik öğretimi öz yeterlilik ölçeği. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 1-11.

Afacan, Ş. (2010). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin müzik dersine yönelik öz yeterlilik algı ve tutumlarının değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Akbulut, E. (2006). Müzik öğretmeni adaylarının mesleklerine ilişkin öz yeterlik inançları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2).
<https://dergipark.org.tr/en/pub/yyuefd/issue/13718/166054>

- Akıncı, M. Ş., Akıncı, E. S., & Alpagut, U. (2017). Müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle müzik uygulamalarına ilişkin öz yeterlik algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(4), 1609-1622.
- Arslan, A. (2012). İlköğretim öğrencilerinin öz yeterlik inancı kaynaklarının öğrenme ve performansla ilgili öz yeterlik inancını yordama gücü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 1907-1920.
- Babacan, E., & Babacan, M. D. (2017). Müzik öğretmeni adaylarının piyano performansı öz yeterlik düzeylerinin incelenmesi. *İdil Dergisi*, 6 (32), 1299-1318.
- Bandura, A. (1977) Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review* 84, 191-215.
- Bandura. A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice Hall.
- Bartel, L., Cameron, L., Wiggins, J., & Wiggins, R. (2004, 11-16 July). *Implications of generalist teachers' self-efficacy related to music*. Music education entering the 21st century, ISME, Spain.
- Başuğur, İ. D. (2016). İşitilen makamı tanımada önem taşıyan faktörler, *Sahne ve Müzik Eğitim-Araştırma e-Dergisi*, 3, 97-113.
- Battersby, S. L., & Cave, A. (2014). Preservice classroom teachers' preconceived attitudes, confidence, beliefs, and self-efficacy toward integrating music in the elementary curriculum. *Update: Applications of Research in Music Education*, 32(2), 52-59.
- Bıkmaz, F. H. (2002). Fen öğretiminde öz-yeterlik inancı ölçeği, *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 1, (2), 197-210.

- Birer, A. R. H., & Sonsel, Ö. B. (2013). Müzik öğretmeni adaylarının mesleki öz-yeterlik durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Selçuk Üniversitesi örneği. *Fine Arts*, 8(4), 389-398.
- Burak, S., Özmenteş, G., & Seban, D. (2015). Orff Schulwerk uygulamalarının okulöncesi öğretmen adaylarının müzik yeteneğine yönelik özyeterlikleri üzerindeki etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 10(3), 187-212, <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6763>
- Burç, N., & Şen, Y. (2019). Müzik eğitimi alan öğrencilerin müziksel işitme dersinde makamsal dikte yazma becerilerinin belirlenmesi. *İdil Dergisi*, 64, 1817-1834.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32, 470-480.
- Büyüköztürk, Ş. (2003). *Veri analizi el kitabı* (3. Baskı). Pegem yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (21. Baskı). Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (1994). *Research design: Qualitative and quantitative approaches*. Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. Sage Publications.
- Çelenk, K., & Şen, Y. (2016). Müzik öğretmenliği programı için Geleneksel Türk Müziği derslerine ilişkin özyeterlik algısı ölçeği geliştirme çalışması. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 6(28), 131-150.
- Çelik, Y., & Yetim, H. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimine ilişkin tutumları ile müzik öğretimi öz yeterlilik inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Electronic Journal of Education Sciences*, 6(12), 150-170.

- Çevik, D. B. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimi özyeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 12(1), 145-168
- Çolakoğlu, Ö. M., & Büyükekşi, C. (2014). Açımlayıcı faktör analiz sürecini etkileyen unsurların değerlendirilmesi, *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 58-64.
- De Vries, P. (2013). Generalist teachers' self-efficacy in primary school music teaching. *Music Education Research*, 15(4), 375-391.
- Eğilmez, H. O. (2015). Pre-service music teachers' piano performance self-efficacy belief inversely related to musical performance anxiety levels. *Educational Research and Reviews*, 10(18), 2558-2567.
- Ekinci, H. (2013). Öğretmen adaylarının özyeterlik algıları: müzik, resim ve beden eğitimi. *Electronic Turkish Studies*, 8(3), 189-196.
- Ertek, E. (2014). *Müzik eğitimi bölümleri'ndeki şan öğrencilerinin özyeterlik algılarına yönelik görüşleri*, [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using spss* (Third edition). SAGE Publications.
- France, A. (2007). To accomplish great things, we must dream as well as act. *Port J Nephrol Hypert*, 21(4), 253-254.
- Garvis, S. (2013). Beginning generalist teacher self-efficacy for music compared with maths and English. *British Journal of Music Education*, 30(1), 85-101.
- Garvis, S., & Pendergast, D. (2011). An investigation of early childhood teacher self-efficacy beliefs in the teaching of arts education. *International Journal of Education & The Arts*, 12(9), 1-15.
- Girgin, D. (2015). Çalgı performansı özyeterlik inancı ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik analizi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(38), 107-114.

- Girgin, D. (2017a). Müzik öğretmeni adaylarının çalgı performansı özyeterlik inancı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18(1), 613-624.
- Girgin, D. (2017b). The relations among musical instrument performance self-efficacy, self-esteem and music performance anxiety in pre-service music teachers. *Educational Research and Reviews*, 12(11), 611-616.
- Girgin, D. (2017c). The Relationship between pre-service music teachers' self-efficacy belief in musical instrument performance and personality traits. *Eurasian Journal of Educational Research*, 16(67), 107-123
- Gün, E., & Yıldız, G. (2014). Müzik öğretmeni adaylarına yönelik piyano performansı öz yeterlik ölçeğinin geliştirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 9(5), 1053-1065.
- Gürşen Otacıoğlu, S. (2008). Müzik öğretmenliği okul deneyimi uygulamalarına katılan öğretmen adaylarının öz-yeterlilik düzeylerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(1), 163-170.
- Hendricks, K. S. (2016). The sources of self-efficacy: Educational research and implications for music. *Update: Applications of Research in Music Education*, 35(1), 32-38.
- Hewitt, M. P. (2015). Self-efficacy, self-evaluation, and music performance of secondary-level band students. *Journal of Research in Music Education*, 63(3), 298-313.
- Jelen, B. (2017). Müzik öğretmeni adaylarının müzik performans kaygısı ve piyano performans öz yeterlik düzeylerinin incelenmesi, *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 6(39), 3389-3414.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar*. Evrim Yayınevi.
- Karaarslan, T. (2015). *İşbirlikli öğrenmenin ilkökul 4. sınıf müzik dersinde öğrencilerin ritim becerileri ve özyeterlilik algıları üzerine etkileri* [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül

Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Karakoç, F. Y., & Dönmez, L. (2014). Ölçek geliştirme çalışmalarında temel ilkeler. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 13(40), 39-49.

Karaköse, G. (2011). *Orff eğitimi alan ve almayan ilköğretim öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutum ile müzikal özyeterlilik düzeylerinin karşılaştırılması* [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Kılıç, D. B. Ç. (2015). Music teachers computer anxiety and self-efficacy. *Educational Research and Reviews*, 10(11), 1547-1559.

Kim, H. Y. (2013). Statistical notes for clinical researchers: assessing normal distribution (2) using skewness and kurtosis. *Restorative Dentistry & Endodontics*, 38(1), 52-54.

Koca, Ş. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin müzik öğretimine yönelik özyeterlilik düzeylerinin incelenmesi. *Fine Arts*, 8(1), 164-175.

Koca, Ş. (2016). Okul öncesi öğretmen adaylarının müzik etkinliklerine yönelik özyeterlilik algıları, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(40), 375-386.

Korkmaz, İ. (2005). Sosyal öğrenme kuramı. İçinde B. Yeşilyaprak (Ed.), *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi* (8.Baskı, 199-222). Pegem Yay.

Köksoy, A. M. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimi öz yeterlilik düzeylerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (44), 297-320.

Kurtuldu, M. K. (2016). Piyano öğrencilerinin öz yeterlilik düzeyleri ile piyano dersi başarılarının karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(1), 67-78.

- Küçük, D. P. (2011). Müzik öğretmeni adaylarının müzik yeteneğine ilişkin özyeterlik algıları özel yetenek sınavı başarıları ve akademik başarıları arasındaki ilişki. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 34(34), 171-181.
- Küçük, D. P. (2011). Müzik etkinliklerine katılan ve katılmayan çocuklarda benlik saygısı ve müzik yeteneğine yönelik özyeterlik algısının incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(2), 512-522.
- Lehimler, E. (2016). Müzik öğretmeni adaylarının bilgisayar destekli öğretime ilişkin tutum ve öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 11(14).
- Maddux, J. E. (2002). Self-efficacy: The power of believing you can. İçinde C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology* (ss. 277-287). Oxford University Press.
- McCormick, J., & McPherson, G. (2003). The role of self-efficacy in a musical performance examination: An exploratory structural equation analysis. *Psychology of Music*, 31(1), 37-51.
- McPherson, G. E., & McCormick, J. (2006). Self-efficacy and music performance, *Psychology of Music*, 34(3), 322-336.
- Nart, S. (2016). *A comparison of pre-service elementary classroom teacher's attitudes and self-efficacy beliefs towards teaching music measured before and after the "teaching music course"*. Proceedings of IAC-GETL., Czech Technical University, Budapest.
- Nielsen, S. G. (2004). Strategies and self-efficacy beliefs in instrumental and vocal individual practice: A study of students in higher music education. *Psychology of Music*, 32(4), 418-431.
- Özmenteş, G. (2014). Mesleki müzik eğitimi alan öğrencilerin müzik özyeterlikleri, benlik saygıları ve bireysel özellikleri arasındaki ilişkiler. *Eğitim ve Bilim*, 39(171), 138-152.

- Özmenteş, G., & Özmenteş, S. (2008). Çalgı eğitiminde müzik yeteneğine ilişkin özyeterlik ve kişisel özellikler arasındaki ilişkiler. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(24), 92-100.
- Özmenteş, S. (2011). Müzik öğretimine yönelik özyeterlik ölçeğinin geliştirilmesi. *Dünya'daki Eğitim ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 30-36.
- Preston, C. C., & Colman, A. M. (2000). Optimal number of response categories in rating scales: Reliability, validity, discriminating power and respondent preferences. *Acta Psychologica*, 104, 1-15
- Ritchie, L., & Williamon, A. (2007, 22-23 November). *Measuring self-efficacy in music*. International symposium on performance science, Portugal.
- Ritchie, L., & Williamon, A. (2011a). Measuring distinct types of musical self-efficacy. *Psychology of Music*, 39(3), 328-344.
- Ritchie, L., & Williamon, A. (2011b). Primary school children's self-efficacy for music learning. *Journal of Research in Music Education*, 59(2), 146-161.
- Saygı, C. (2009). *Aktif öğrenmenin müzik dersine ilişkin başarı, tutum ve özyeterlik üzerindeki etkisi*. [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Kurumsal Akademik Açık Arşivi, <http://hdl.handle.net/20.500.12397/6826>
- Saygı, C., & Bilen, S. (2009). Aktif öğrenmenin müzik tarihi dersine ilişkin başarı, tutum ve özyeterlik üzerindeki etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2016(23), 723-755.
- Schunk, D. H. (1989). Self-efficacy and cognitive skill learning. İçinde C. Ames & R. Ames (Eds.). *Research on motivation in education: Goals and cognitions* (ss.13-44). Academic Press.

- Schunk, D. H., & Pajares, F. (2002). The development of academic self-efficacy. İçinde A. Wigfield & J. S. Eccles (Eds.), *Development of achievement motivation* (ss. 15-31). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012750053-9/50003-6>
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya* (21. Baskı). Pegem Akademi
- Sinden, L. M. (1999). *Music performance anxiety: Contributions of perfectionism, coping style, self-efficacy, and self-esteem, Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences* [Doctoral Dissertation, Arizona State University]. APA PsycNet. <https://psycnet.apa.org/record/1999-95017-159>
- Süzülmüş, S. (2005). *Faktör Analizi Modellerinin Belirlenebilirliği ve Genelleştirilmiş İnversonların Kullanımı* [Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Şeker, S. S. (2014). Müzik öğretmeni adaylarının akademik özyeterlik düzeyleri ile çalgı çalışmaya ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Fine Arts, 9*(3), 135-149.
- Şeker, S. S. (2017). Müzik eğitimi bölümü öğretmen adaylarının akademik güdülenme ve akademik öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17*(3), 1465-1484.
- Şen, Y. & Burç, N. (2016). Makam tanımada önem taşıyan faktörler ve öğrencilerin basit makamları tanımadaki yeterlilikleri, *İdil Dergisi, 5* (27), 1937-1965.
- Şen, Y. & Çelenk, K. (2017). Müzik öğretmeni adaylarının Geleneksel Türk Müziği derslerine ilişkin özyeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *İdil Sanat ve Dil Dergisi, 6*(39), 3355-3387.
- Tabachnick, G. B., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson.

- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (1998). *Mixed methodology: Combining qualitative and quantitative approaches*. Sage Publications.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi [Measurement of attitudes and data analysis with SPSS]*. Nobel Yay.
- Temiz, E. (2019). Müzik öğretmeni adaylarının öğretim sürecine ilişkin özyeterlik inançları, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 1-9.
- Topoğlu, O. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 11(2), 730-743.
- Tunç, T., & Bulut, F. (2016). Müzik Öğretmeni Adaylarının Müzik Öğretimine Yönelik Özyeterlik İnançlarının İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 308-314.
- Uçal Canakay, E. (2007). *Aktif öğrenmenin müzik teorisi dersine ilişkin akademik başarı, tutum, özyeterlilik algısı ve yüklemeler üzerindeki etkileri*. [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Umuzdaş, S., & Işıldak, C. K. (2018). Müzik dersinin sınıf öğretmeni adaylarının özyeterlik düzeylerine etkisi (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1316-1331.
- Wood, R., & A, Bandura, (1989). Social cognitive theory of organizational management, *Academy of Management Review*, 14(3), 361-384.
- Hoy, A. W. (2000, April). *Changes in teacher efficacy during the early years of teaching*. Annual meeting of the American Educational Research Association, New Orleans, LA.
- Yağcı, U., & Aksoy, V. (2015). Müzik öğretmeni adaylarının akademik öz yeterlikleriyle öğretmenlik öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(33), 84-104.

- Yağışan, N. (2002). Farklı bir alanın profesyonel sporcuları müzisyenler. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 183-194.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85.
- Yazıcı, T. (2014). Türk halk oyunları bölümü öğrencilerinin müzik öğretimi özyeterlik düzeyleri ile ilgili görüşleri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (41).
<https://www.akademikbakis.org/file/41.pdf>
- Yıldırım, K. (2009). *Kodaly yönteminin ilköğretim öğrencilerinin keman çalma becerisi, özyeterlik algısı ve keman çalmaya ilişkin tutumları üzerindeki etkisi* [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Yokuş, T., & Yürüdü, F. E. (2015). Müzik öğretmeni adaylarının üstbilişsel farkındalık ve öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki. *Turkish Journal of Arts and Social Sciences*, 1(1), 22-34.
- Zelenak, M. S. (2010). Development and validation of the music performance self-efficacy scale. *Music Education Research International*, 4, 31-43.
- Zelenak, M. S. (2015). Measuring the sources of self-efficacy among secondary school music students. *Journal of Research in Music Education*, 62(4), 389-404.